Lífið úti á landi;

Aðkoma að slysstað og áverkaskoðun

Kristín Sólveig Kristjánsdóttir

5.árs sérnámslæknir í bráðalækningum

Móttökudagar sérnámsgrunnslækna

13.10.2026

SJÚKRABÍLL
AK-4
112
JP R96
RR R27

Nýtni framar öllu !

Útkallið-sms í vaktsímann

- F1 - mesti mögulegi forgangur, lífshótandi ástand
- F2 - möguleg lífsógn
- F3 - stöðugt ástand
- F4 - millistofnana flutningur
- Staðsetning, stutt lýsing á því hvað er í gangi

Þegar útkallið kemur.....

Hvað fer í gegnum hugann?

Hver eru næstu skref?

Útkallið

- Hvar? Hvernig ætlar maður að koma sér á staðinn?
- Hvað gerðist? Hvað eru margir slasaðir?
- Hvernig er veðrið? Færðin?
  - umferdin.is

- Kalla út þyrlu eða sjúkraflug? Frekari aðstoð? (td viðbragðssveit LSH?)
- Reyna að fá sem mestar upplýsingar á meðan maður er á leiðinni á slysstað
- Hvert skal flytja í framhaldi og hvernig?

Tryggja slysavettvang

-Á þjóðvegi eða utan þéttbýlis 100 metra aftan við bílinn.. (í akstursstefnu þeirra sem koma að)

-Í þéttbýli nægir að setja 50m aftan við bílinn

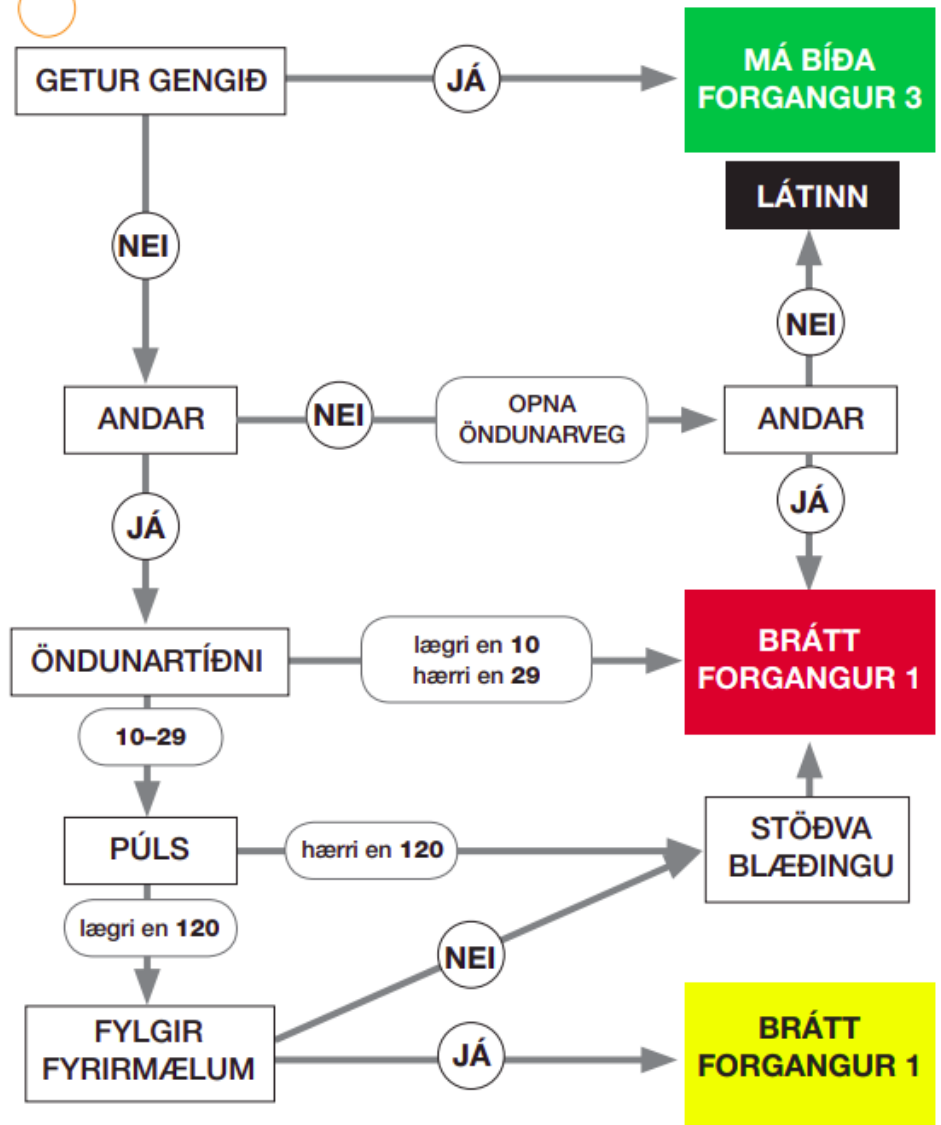
Slysstaðurinn

- Yfirsýn
- Verkaskipting
- Bráðaflokkun hópslysa

Bráðaflokkun hópslysa- forgangsflokkar

- Rauður - (Forgangur 1)
  - Sjúklingur í lífshættu. Óstöðug lífsmörk. Þarfnast tafarlauss lífsbjargandi inngrips.
- Gulur - (Forgangur 2)
  - Sjúklingur með alvarlega áverka sem gætu orðið lífshættulegir. Óstöðug lífsmörk að hluta til. Þarfnast lífsbjargandi inngripa en einhver töf er ásættanleg.
- Grænn - (Forgangur 3)
  - Sjúklingur ekki í lífshættu. Stöðug lífsmörk. Þarfnast meðhöndlunar en getur beðið.
- **Svartur**
  - Látinn

BRÁÐAFLOKKUN FULLORÐINNA Á VETTVANGI

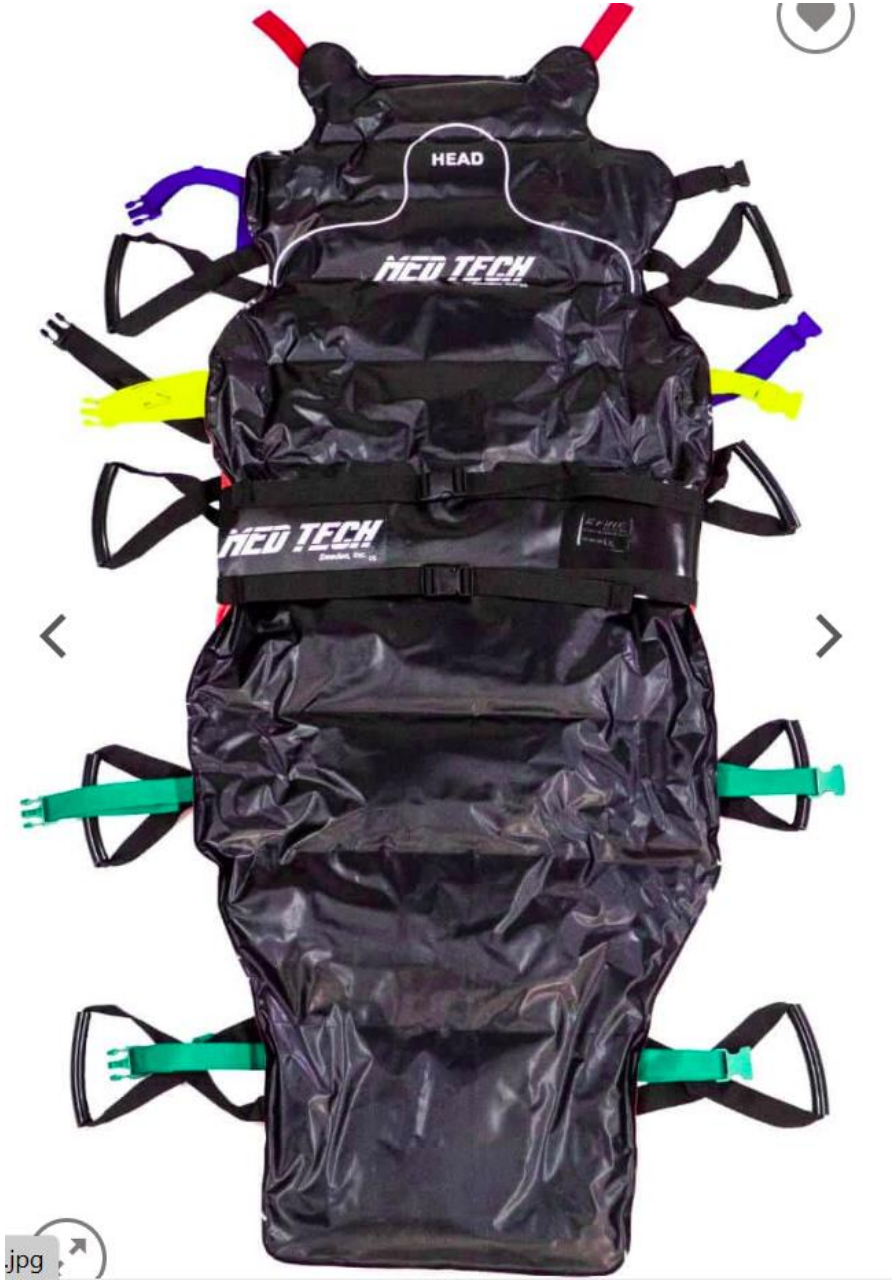
Við bráðaflokkun barna (0–10 ára) á að nota bráðabarnastikuna

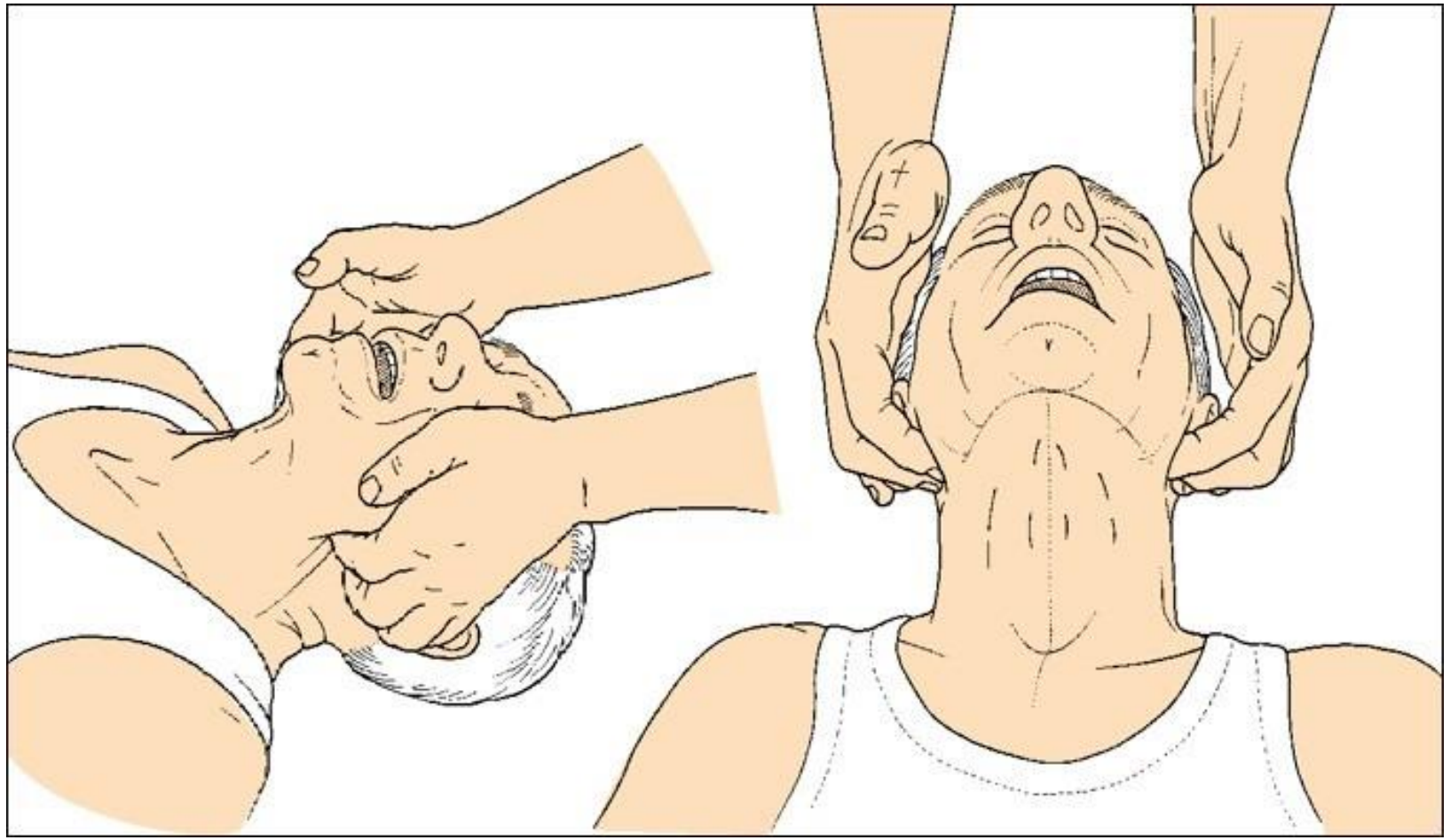
Það þarf að vera skýr, einföld og skipulögð nálgun á alvarlega slasaða

Fyrsta mat - primary survey
X-ABCDE

- Hnitmiðuð nálgun til að bera kennsl á lífshótandi áverka og bregðast við þeim
- X = Exanguination (Circulation) - ef sjáanlegar massívar blæðingar stoppa þær með beinum þrýsting eða snarvöndli
- Hálshryggur - C spine
- Tryggja hálshrygg
  - vakandi sjúklingur vs. meðvitundarskertur
  - manual inline stabilization
  - hálskragi vs ekki hálskragi
  - grjónadýna

Grjónadýna

ABCDE -
Airway/öndunarvegur

- Opinn öndunarvegur?
  - Ávarpa sjúkling, ef svarar líklega opin öndunarvegur..
- Aðskotahlutur/blóð/æla
  - soga?
- Grunnöndunarvegameðferð
- Jaw thrust / head tilt
- Kokrenna / nefrenna
- Ambu belgur
- Supraglottic airway device
- Þekking til að intubera?

ABCDE-Breathing/öndun

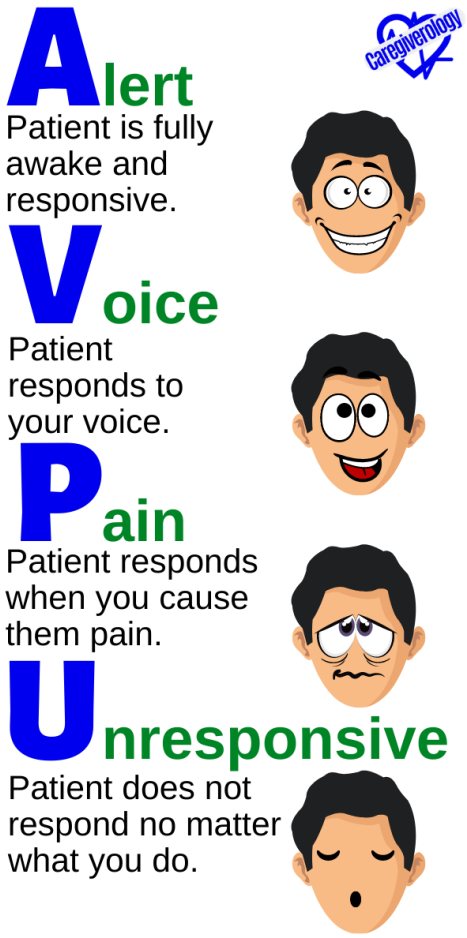
- Look - listen - feel (horfa, hlusta, finna)
- Horfa -er trachea í miðlínu?
- -lyftist brjóstkassinn symmetrískt?
- -áverkamerki/mar?
- Öndunarvinna / öndunartíðni
- Lungnahlustun
- Mæla mettun
- Gefa O^2
- Möguleiki á FAST ómun? Þá hægt að meta líka mtt tamponade
- Þörf á inngripi? (Losa loft með nál, chest seal, thoraxdren)

ABCDE - circulation (blóðrás)

- Horfa (fölvi - meiriháttar blæðingar)
- Ef meiriháttar blæðing -) beinn þrýstingur og snarvöndull
- Púlsar (þreifa - samhengi við blóðþrýsting - framhaldsmat)
- Háræðafylling
- Æðaleggir - tveir grófir í hvora olnbogabót - ef næst ekki íhuga beinmergsnál
  - Ef grunur um blæðingu í pelvis setja pelvic binder
  - NEYÐARBLÓÐ EF AÐGENGILEGT! Hóflega af vökva..
  - TXA, aðrir blóðhlutar ef massív blæðing

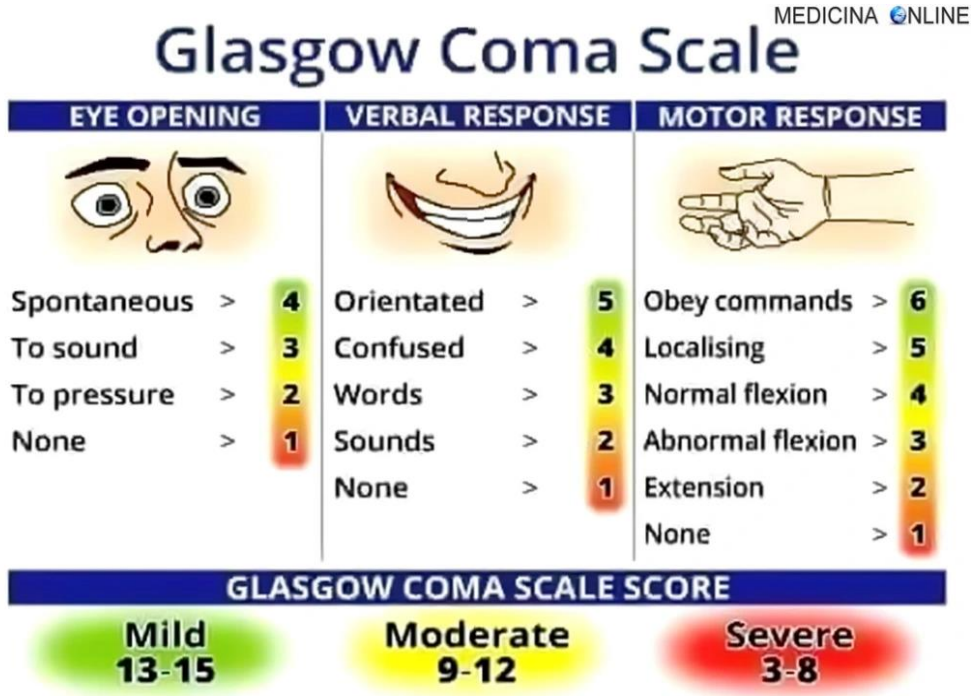

ABCDE -disability

- Meðvitundarstig (GCS / AVPU)
- Pupillur
- Hreyfast allir útlimir, skyn?
- **Blóðsykur**

ABCDE- Exposure

- **Exposure** - fjarlægja öll föt, en huga að hypothermiu
- Skoða allan sjúklinginn en dekka aftur með teppum, gefa heita vökva, er hægt að hita rýmið?
- Hafa í huga að gleymdu svæðin eru gjarnan; höfuðleðrið að aftan, holhendur, spöngin/milli rasskinna
- Ekki láta opna beinbrotið taka alla athygli
- Log roll

H-in og T-in

Hypoxia	Tension pneumothorax
Hypothermia	Toxin
Hypovolemia	Tamponade
Hypo / hyperkalemia	Thrombus (MI)
H-ion (acidosa)	Thrombus (PE)

Önnur skoðun

- Sagan (AMPLE);
- Allergies
- Medications
- Past medical history
- Last meal
- Events/environment

- Skoða frá toppi til táa
- Setja spelkur ef brot

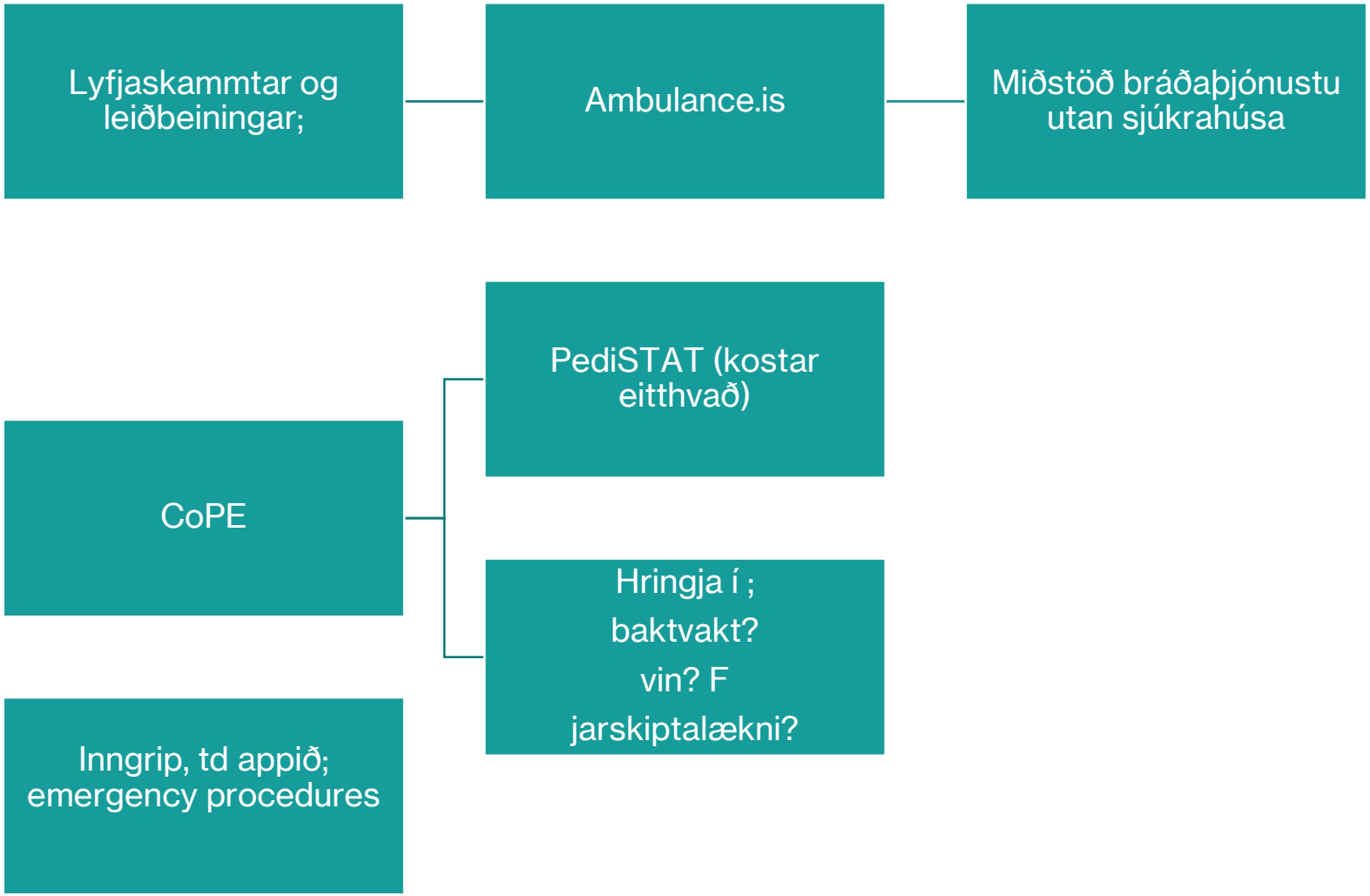
Flutningur

Hvert

Hvernig

- einkabíll / sjúkrabíll / björgunarsveit / þyrla / bátur / flugvél

Hjálp !

Lyfjaskammtar og leiðbeiningar;
Ambulance.is
Miðstöð bráðaþjónustu utan sjúkrahúsa
CoPE
PediSTAT (kostar eitthvað)
Hringja í ; baktvakt? vin? F jarskiptalækni?
Inngrip, td appið; emergency procedures

Hvað er gott að eiga í neyðarkitti?

Og það mikilvægasta

- Hvíld
- Hreyfa sig reglulega
- Eiga skemmtileg áhugamál utan læknisfræði
- Rækta tengsl
- Jafnvægi

CHOOSE
TO
BE
KIND